

Bladwespen

Tenthredo koehleri

Hemichroa crocea larven

1. Wat zijn bladwespen?
  - a. Kenmerken
  - b. Vergelijking met andere Hymenoptera
2. Bladwesp families
3. Levenscyclus
4. Relatie voedselplanten
5. Levenswijze larven
6. Voorbeelden bladwespen met larven
7. Bladwespen determineren van foto's?

Symphyta (Bladwespen)

- Geen wespentaille
- Tergiet 1 niet vergroeid met borststuk
- Cenchri op het borststuk
- Antennen 3 tot 50-ledig
- Legboor met zaagtanden (geen wapen)
- Larven eten planten
- Geen broedzorg

Aculeata (Angeldragers)

(Bijen, mieren, wespen)

- Wel een wespentaille
- Tergiet 1 vergroeid met borststuk
- Geen cenchri
- Antennen tot 13-ledig
- Legboor is 'gladde' angel, te gebruiken als wapen
- Larven carnivoor
- Uitgebreide broedzorg

Parasitica (Sluipwespen)

- Wel een wespentaille
- Tergiet 1 vergroeid met borststuk
- Geen cenchri
- Antennen tot 50-ledig
- Legboor is 'gladde' angel, geen wapen
- Larven carnivoor
- Min of meer broedzorg

Bladwespen

Uit ons land zijn elf families bekend, ongeveer 550 soorten.

Maar er komen jaarlijks nog soorten bij, als gevolg van klimaatverandering, maar ook door kritische analyse van voorheen als synoniem beschouwde soorten. M.a.w. de interpretatie van soorten verandert.

Deze foto bewijst dat bladwespen ook bestuivers zijn!

Bladwespen

Halmwespen
Cephidae
15 soorten

Heptameliidae
2 soorten

Knotsprietbladwespen
Cimbicidae 18 soorten

Kameelhalshoutwespen
Xiphydriidae 3 soorten

Spinselbladwespen
Pamphiliidae
37 soorten

Oerbladwespen
Xyelidae 3 soorten

Schuimbladwespen
Blasticotomidae
1 soort

Houtwespen
Siricidae 7 soorten

Borstelsprietbladwespen
Argidae
18 soorten

'Echte bladwespen'
Tenthredinidae
389 soorten

Kamsprietbladwespen
Diprionidae 14 soorten

Levenscyclus van bladwespen

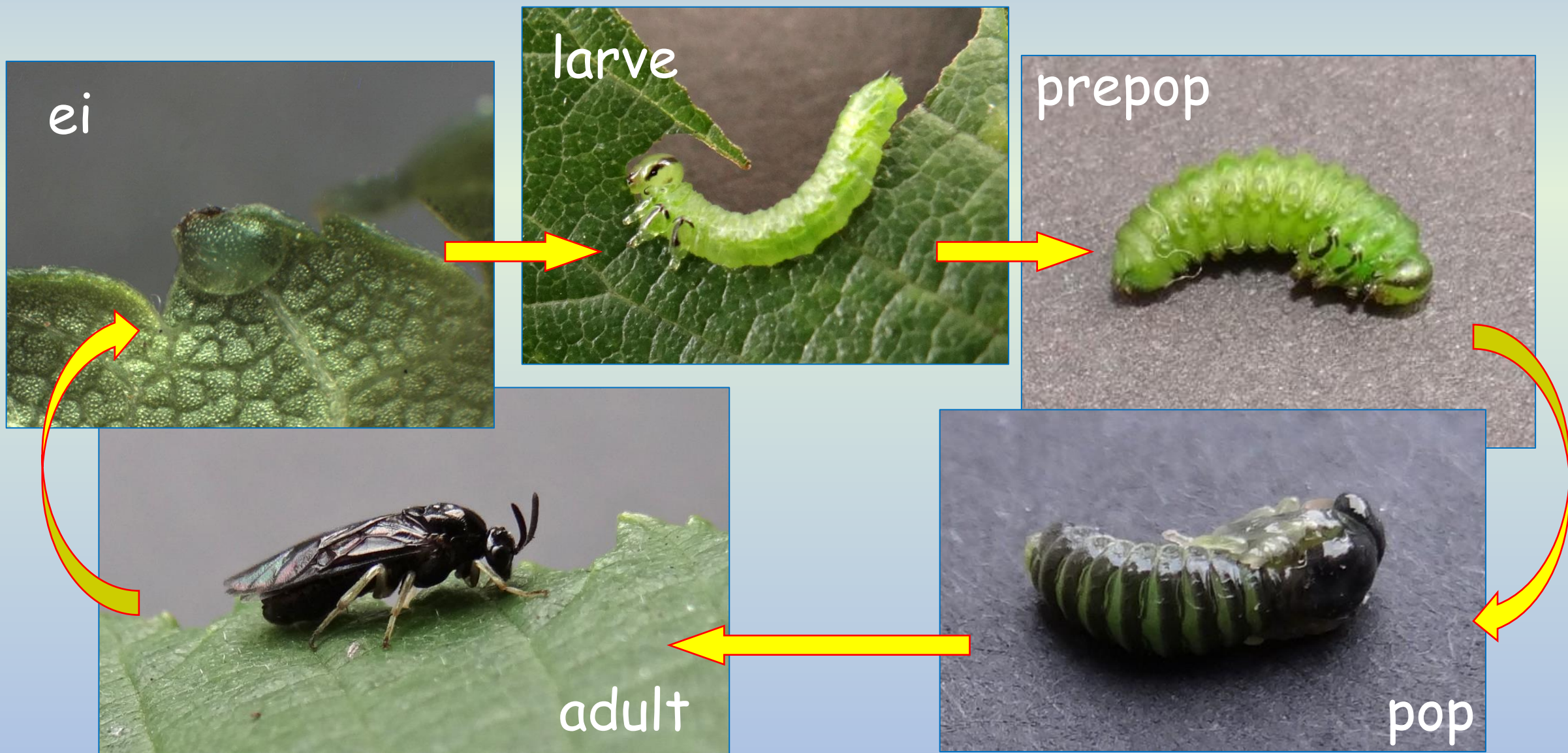

Links vraatbeeld in Iep met larven
Boven pop in cocon

Iepenzigzagbladwesp *Aproceros leucopoda* (familie Argidae borstelsprietbladwespen)

Levenscyclus van bladwespen

Larven van bladwespen lijken op rupsen

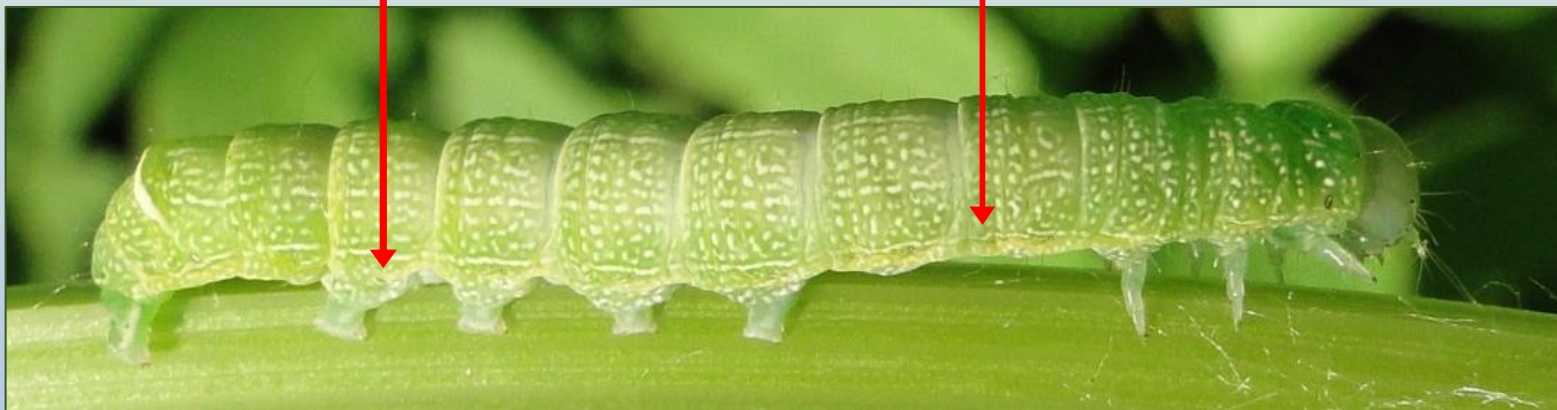
Larve
bladwesp
(bastaardrups)

Meer dan vier paar buikpoten

Eén pootloos segment

Eén tot vier paar buikpoten

Twee of meer pootloze segmenten

Larve
vlinder
(rups)

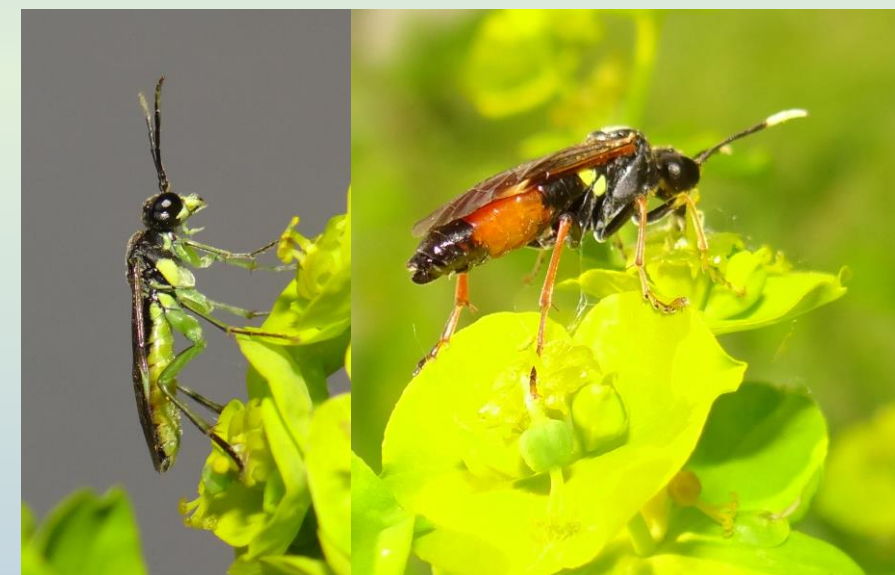
Bij elkaar horende mannetjes en vrouwtjes kunnen er verschillend uitzien!

Foto Ad Mol

Perineura rubi

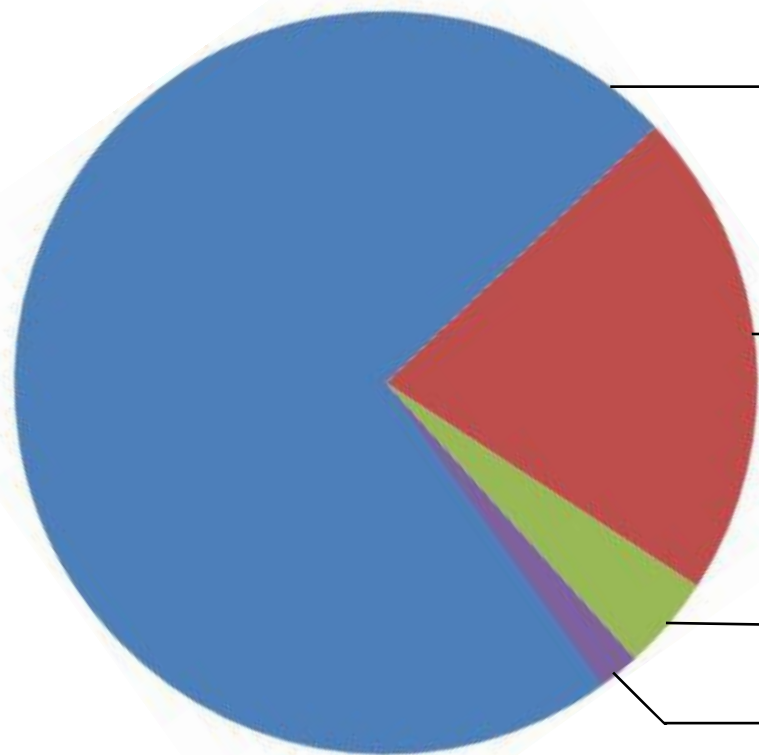
♂ en ♀ in 1837 door Hartig als twee aparte genera beschreven!

Tenthredo solitaria

♂ groen, ♀ rood/zwart

Relatie met voedselplanten

Inlandse bladwespen leven op:

Alleen planten van één genus
(monofaag): 73 %

Planten van diverse genera
binnen één familie
(oligofaag): 21 %

Planten van diverse genera
binnen meer families
(polyfaag): 5 %

Onbekend: 1 %

Levenswijze bladwesplarven

- Vrijlevende larven
- Spinselbewoners
- Bewoners van bladrolletjes
- Bewoners van open gallen
- Bewoners van gesloten gallen
- Mineerders
- Vruchtbewoners
- Halmbewoners
- Tak- en twijgbewoners
- Houtbewoners

Vrij levende larve:
Platycampus luridiventris (op Els)

Mineerder:
Heterarthrus vagans (op Els)

Vruchtbewoner:
Hopllocampa testudinina
Appelzaagwesp

Enkele voorbeelden galvormende bladwespen

Gal *Phyllocolpa polita*, *Salix purpurea* (bittere wilg)

Gallen *Pontania proxima*, *Salix alba* (schietwilg)
Gallen bevinden zich boven en onder blad.

Gal *Pontania viminalis* onder blad
(vooral op *Salix purpurea*)

Euura weiffenbachii Stengelgal kruipwilg

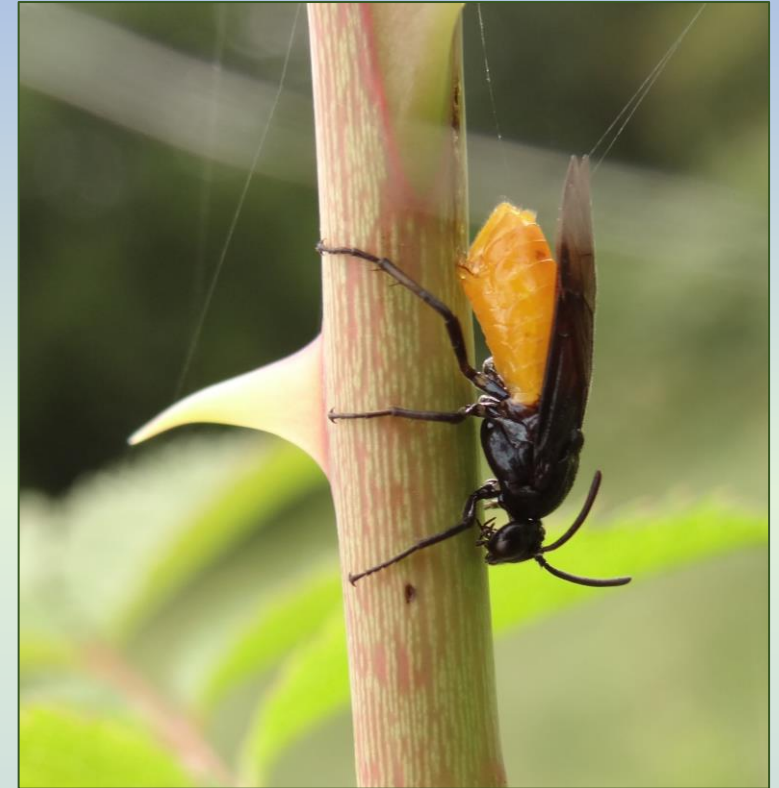
Familie **Tenthredinidae**

Familie Argidae borstelsprietbladwespen

Antennen van Argidae nooit
meer dan vier leden

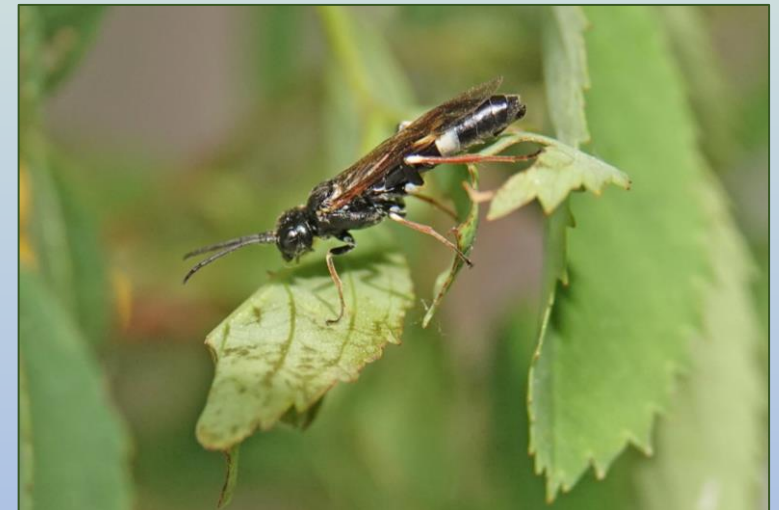
Vrij levende larve:
Rechts: *Arge pagana*
op roos,
rozenbladwesp

Familie Tenthredinidae

Links, ook op roos: *Allantus spec.*, larve in
typische houding, meerdere soorten, zo
niet op naam te brengen.

Rechts: *Allantus cinctus*

Blasticotoma filiceti
Larven leven in stengel van wijfjesvaren.

Zie kenmerkende
antennen

Familie schuimbladwespen
Blasticotomidae

Verschillende larven **kamsprietbladwespen** *Diprionidae* op Grove den

Diprion pini - Gewone dennenbladwesp

Diprion similis

Neodiprion sertifer
Re. boven vrouwtje
Rechts mannetje

Familie halmwespen *Cepidae*

Larven van deze soorten leven in grasstengels, verpoppen ook daarin.

Cephus nigrinus

Calameuta filiformis

Familie spinselbladwespen, Pamphiliidae

Larve in spinselbuis:
Gewone spinselbladwesp *Acantholyda hieroglyphica*

Het hele jaar zijn sporen te vinden op Grove den.

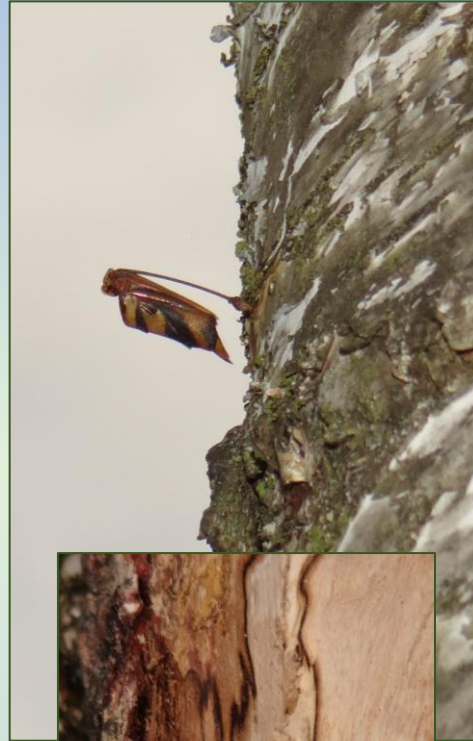

Familie houtwespen - Siricidae

Houtbewoners:
Tremex fuscicornis op Berk

Rechts: uitsluitgang

Sluipwesp: *Megarhyssa vagatoria* legt haar eitjes
in de larven van de houtwesp.

Wilgenhoutwesp *Xiphydria camelus* ♂

Familie kameelhalshoutwespen
Xiphydriidae

Eikenkameelhalshoutwesp *Xiphydria longicollis* ♀

Familie knotssprietbladwespen
Cimbicidae

Larven zitten in rust vaak
opgerold onder blad.

Imago's goed herkenbaar aan
de grootte en de antennes.

Berkenknopwesp *Cimbex femoratus*

Abia sericea

Familie Tenthredinidae

Antennen meestal negen leden

Vrij levende larve: Salomonszegel-bladwesp *Phymatocera aterrima*, oligofaag op Salomonszegel

Basiskleur blauwgroen, dorsale middenlijn

Wilgenbladwesp *Nematus salicis*

Familie Tenthredinidae

Wilgenbladwesp *Nematus salicis* ♂

Weidebladwesp *Nematus miliaris*
Ook op wilg

Basiskleur geelgroen, geen dorsale middenlijn

Familie Tenthredinidae

Nematus pavidus

Nematus bergmanni ↓ ↑

Nematus papillosus

Familie Tenthredinidae

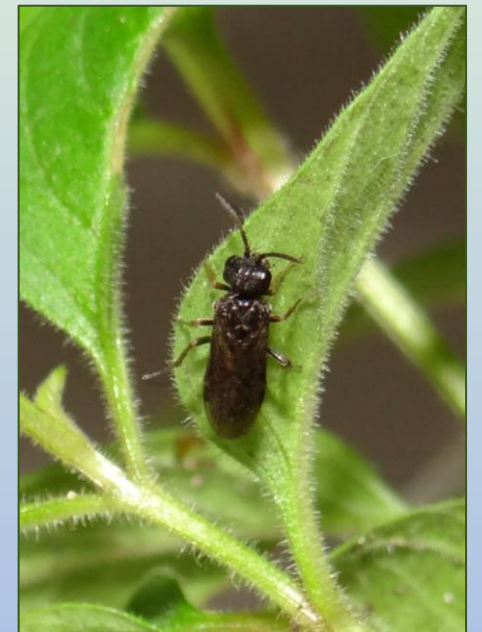
Monofaag op robinia: Robiniabladwesp *Nematus tibialis* (exoot)

Op wederik: *Monostegia abdominalis*

Monostegia nigra, deze heeft geen donkere vlek op kop en voorkeur voor puntwederik.

Periclista albida

Periclista pilosa

Periclista pubescens

Familie Tenthredinidae

Imago's vliegen ongeveer april,
larven in het voorjaar op eik

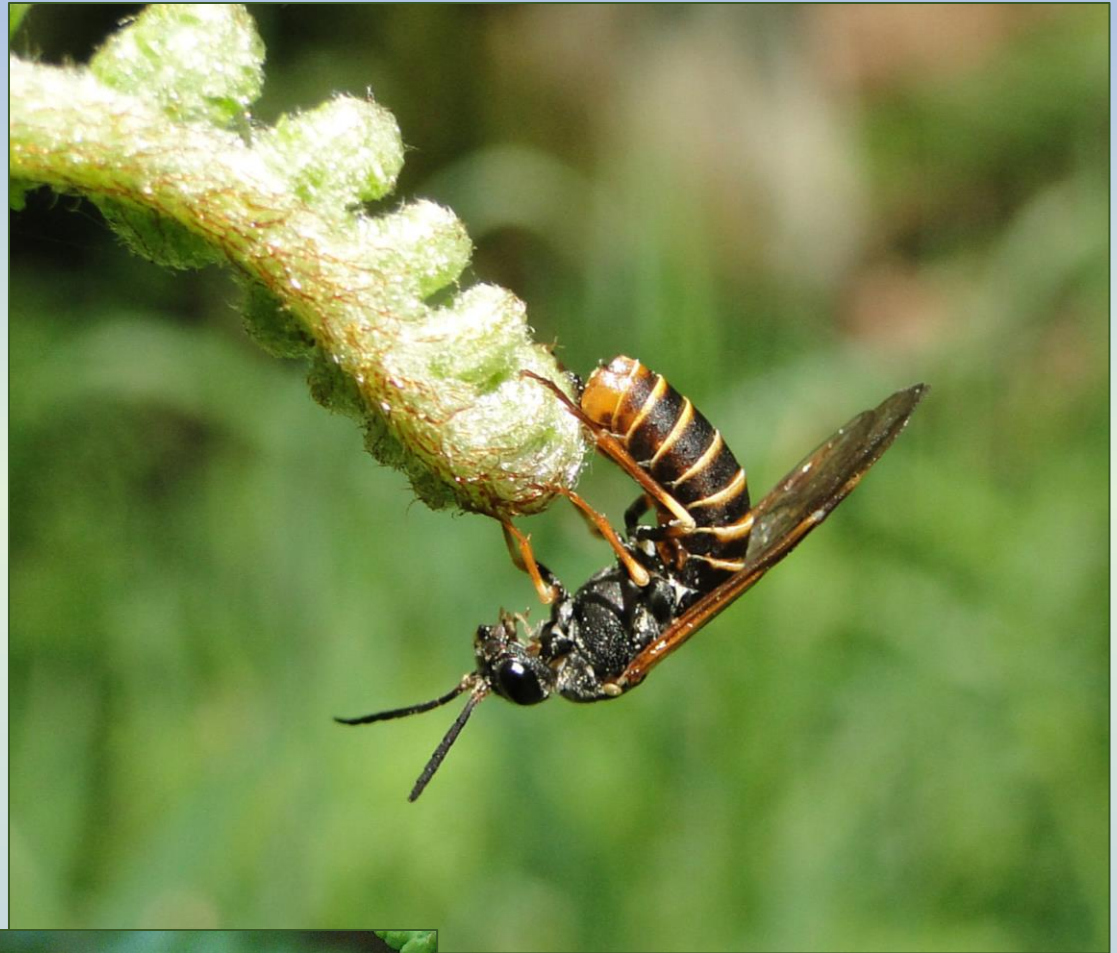
Net vervelde larve

Strongylogaster xanthocera

Strongylogaster multifasciata

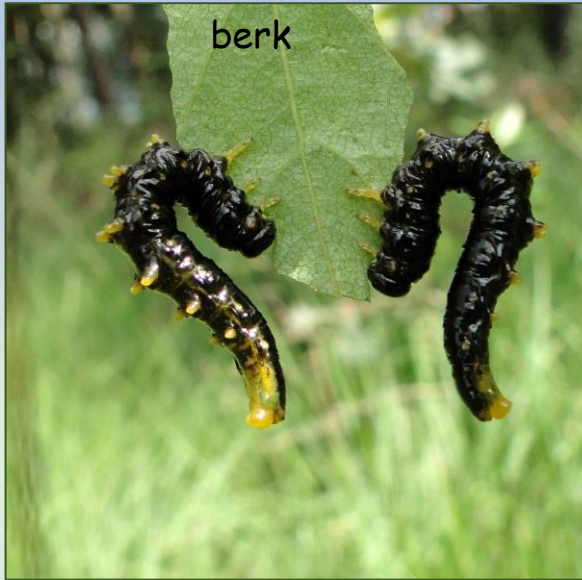
Familie Tenthredinidae

Larven leven vrij op varens

Strongylogaster spec.

Craesus latipes

Craesus alniastri

Familie Tenthredinidae

Elzenbladwesp
Craesus septentrionalis
op els

Rechts:
ei-afzettend ♀

Familie Tenthredinidae

Pristiphora geniculata
lijsterbesbladwesp op lijsterbes

Goed herkenbaar vraatbeeld met lege vervellingshuidjes

Popstadium

Familie Tenthredinidae

Hemichroa crocea
op Berk

Hemichroa australis op Berk

Familie *Tenthredinidae*

Larve *Selandria serva*

ei afzet

Selandria melanosterna

Selandria serva

Algemeen in vochtige
biotopen op grassen

Familie Tenthredinidae

Rhogogaster dryas

Tenthredo mesomela

Rhogogaster chlorosoma

Dode dieren verliezen hun groene kleur!

Familie Tenthredinidae

Vrij levend op helmkruid: helmkruidbladwesp *Tenthredo scrophulariae*

copula

Tenthredo zona, larve op St. Janskruid

Tenthredo zona

Familie *Tenthredinidae*

Tenthredo marginella larve
copula

Tenthredo temulla

Tenthredo vespa

Familie Tenthredinidae

Athalia rosae Knollenbladwesp
Algemeen op kruisbloemigen

Familie Tenthredinidae

Larven op (ratel)populier

Palissadenbladwesp
Stauronematus platycerus

Eriocampa ovata
Larve leeft vrij op onderkant blad van Els

Familie Tenthredinidae

Tenthredopsis litterata

Lastige soort: 10 of 11 soorten (NL) met taxonomische problemen, er moet nog onderzoek gedaan om meer duidelijkheid te krijgen. Larven leven vooral op grassen en cypergrassen.

Boven:
Macrophyta montana

Links:
Macrophyta militaris

Familie Tenthredinidae

Hoplocampa crataegi monofaag op Meidoorn

Hoplocampa fulvicornis monofaag op Sleedoorn

Kleine soorten, 3-5 mm., op Rosaceae
Larven boren in onrijpe vruchten.

Familie Tenthredinidae

Caliroa:

3 soorten monofaag op eik (*C. varipes*, *C. cinxia*, *C. cothurnata*)

1 soort monofaag op ratelpopulier (*Caliroa tremulae*)

1 soort oligofaag op roosachtigen (*Caliroa cerasi*)

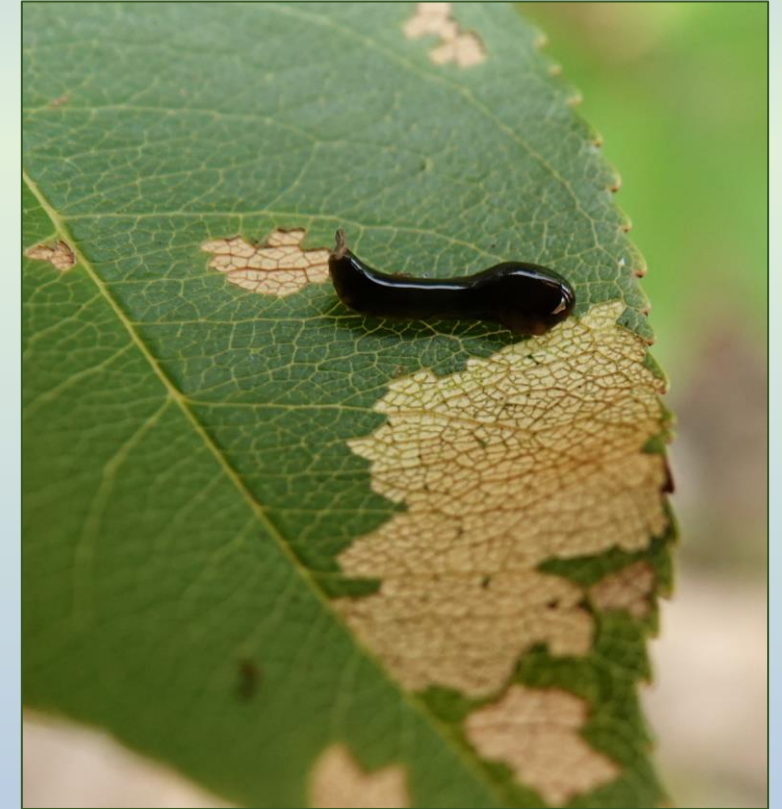
1 soort polyfaag op wilg, populier, eik, berk, linde, bosbes, beuk, roos, lijsterbes, meidoorn (*Caliroa annulipes*)

Caliroa varipes larve
Venstervraat op onderkant
eikenblad, monofaag op eik

Caliroa spec. larven
Venstervraat onderkant eikenblad.

Caliroa cerasi larve
kersenbladwesp,
oligofaag op bovenkant blad
diverse (houtige) Rosaceae

Bladwespen determineren van foto's

- Vleugels bij adulte dieren in rust dekken achterlijf vaak af, zodat je noch de details van het achterlijf, noch de vleugeladering kunt zien.
- Relevante, maar kleine, kenmerken zoals structuur klauwtjes etc. meestal niet te zien.
- Lichte kleuren onderzijde door schaduwwerking niet goed te zien.
- Ervaring: ca. de helft van foto's van adulte bladwespen is niet met zekerheid op naam te brengen.
- ObsIdentify zit er vaak naast, dus zelf determineren blijft belangrijk.
- Foto's van larven zijn heel nuttig (mits in boven-, zij- én vooraanzicht) én met voedselplant en datum.

Een (proef) tabel voor het determineren van bladwespen (families en genera) is van internet te downloaden:

<https://www.hymenovaria.nl/proeftabel-families-en-genera-van-de-bladwespen-uit-nederland-en-belgie/>

Ook een mooie site:

Bladmineerders.nl: onder parasieten>

animalia>arthropoda>insecta>hymenoptera>symphyta

Samenstelling en fotografie Tineke Cramer,
met dank aan Ad Mol